

Tiszadorogmán...

Járjuk a községet. A tanácselnök, Sántha Béla, az idegen által éppen csak felmérhető változásokról beszél. Most, 1975-ben Tiszadorogma — lakosainak 40—50 éves átlagos életkorát tekintve — a megye talán „legöregebb” faluja.

A tanács épületétől nem messze áll az öt évvel ezelőtt épült kultúrház. A legmodernebb épület a községben. Egymillió kétszáz-ezer forintos beruházás volt. Száz forintos mozit, négyezer kötetes könyvtár, orvosi rendelő és a posta kapott benne helyet.

*

Ebben az évben a falu mintegy egymillió forint fejlesztési alapot kapott. Ebből a 25 férőhelyes óvodát 50 férőhelyre bővítették, és a járási székhely támogatásával másfél kilométer utat építettek. Ez utóbbit a termelőszövetkezet is „besegített” 100 ezer forint társadalmi munkával. Kellene már ez az út, hiszen a falu úthálózatainak több mint háromnegyede földút.

— Kihasználják-e a kultúrházat? — kérdezem a tanácselnöktől. Sántha Béla nemmel válaszol.

— A moziban hetente tartanak előadást, de alig-alig látogatják. A klubhelyiségekben ősszel és télen kézimunkaszakörök, mezőgazdasági tanácsadások, politikai előadásokat tartunk. Ezekre is nagyon kevesen jönnek. Nyáron meg szinte kong az ürességtől az épület.

Fent az emeleten kiállított tablókát nézegetjük. A két pártkongresszus közötti időszak eredményeit, számaikat rögzítik. Két adatot jegyeznek fel: tavaly 110 televíziót és 176 rádiófelvételt számláltak. Ugyancsak a múlt évben 3152 kötetet kölcsönöztek a könyvtárból. Ez a szám kicsit soknak látszik a falu kilencszázas lélekszámahoz. Arra a kérdésre, hogy kik olvasnak, később kapom meg a választ a tanítónőtől. Aknay Miklósnól. Péreje — aki Tiszabólnán okítja a felsőtagozatosokat

—, látja el a könyvtárosti feladatokat. Így könnyebb a dolga feleségének, aki a gyerekeket — a faluban levő általános iskola alsó tagozatosait — tudatosan szoktatja rá az olvasás szeretetére. Bár vannak, akik haza is visznek könyveket, de inkább csak a gyerekek lehet a rendszeres olvasók közé számítani.

*

A tanítói lakás az iskolaelépülettel van egybeépítve. Hét éve él itt a tanító házaspár.

Ülünk az izlésesen bebútorozott szobában. A faluról beszél:

— Az 1960-as népszámláláskor még 1600-an laktak Tiszadorogmán. Ma — kilencszáz. Az itt működő általános iskolában csak alsó tagozat van. A felsősök Tiszabólnán folytatják a tanulást. Addig, amíg helyben voltak, könnyű volt őket a közösségi munkába bevonni. Bármilyen ünnepséget rendezünk, az alsósokra lehet számítani. S ahogy elkerülnek innen; a napi kétszeri autóbuszozás, a másik iskola „ráhatása”, valahogy elszakítja a gyerekeket a községtől, és — szerintem — itt kezdődik a baj... Egyet még érdemes megemlíteni: a Tiszabólnára járó felsősöknek több, mint hatvan százaléka teszi ki a Tiszadorogmaiak.

*

Az 1960-as népszámlálási adatok még 1600 lakost említenek. Az eltelt tizenöt év alatt tapasztalt csökkenésnek (amely csaknem annyi, mint a jelenlegi lélekszám), elsősorban az az oka, hogy azok a fiatalok, akik szakmát szereztek vagy továbbtanultak — igyekeznek elmenni a faluból. Érthető, hiszen helyben nincs sok munkalehetőség. Körülbelül egy évvel ezelőtt indult be a Csesemőruházi Szövetkezet egyik egysége. Lányok, asszonyok járnak ide Ároktőről, Tiszabólnáról és természetesen a helybeliek is találnak itt elfoglaltságot. A férfiaknak pedig a termelőszövetkezet biztosít

munkalehetőséget. Az itt dolgozó fiatalokat megbecsülik. Meglátszik ez keresetükön. De a fiatalok hogyan becsülik meg a községet, amely egyben lakóhelyük is. Pontosabban; van-e valamilyen önmagukkal szemben támasztott követelmény a lakóhely iránt? Akik itt maradtak, tesznek-e valamit önmagukért, egymásért?

Beszélgettem a helyi KISZ-szervezet titkárával, Horváth Juliával. Elmondta, hogy tizenkilencen vannak a KISZ-ben, ez körülbelül egyharmada az itt élő fiataloknak. Panaszok, hogy nem tudja úgy összetartani a gárdát, ahogy szeretné. Amikor a problémák megoldásáról kérdezem, bírálja a helyi vezetőket is. Nem valószínű, hogy bírálata jogos lenne. Márcsak annyiból sem, hogy semmi konkrét dolgot nem tud mondani ezzel kapcsolatban.

Elgondolkodtató, hogy egy fiatalokból álló közösség ne bírja annyi igénnyel, amely elegendő lehet annak a közösségnek; önmaguk igényeinek emelésére. Lehet ezen változtatni? Mindenképpen, de Horváth Júlia válasza még eléggé bizonytalan.

*

Az üres utcák, a kerítések mögött sarkig tárt ajtók szinte kiáltanak az idegenre. Az út, amelyről a tanácselnök beszélt, még ebben az évben elkészül. Talán egy buszmegálló is épül a kultúrházzal szemben. Felvetődik azonban a kérdés: az erre és a következő évekre fordított beruházások nem kevés forrást vajon megtérülnek-e? Lesznek-e olyanok, akik élni tudnak a beruházásokkal? Kétségtelen a községi és a járási szervek segítő-készsége, hiszen a fejlesztés — törvényszerű. S pontosan ezért a fejlődésért kellene többet tenni — cserébe, köszönetként —, azoknak a fiataloknak, akik otthon maradtak, szülőfalujukban — Tiszadorogmán...

Pusztafalvi Tivadar

Különös rekordok

Nagy komédiás, kaján rendező az élet. Néha olyan helyzeteket terem, hogy dűsan kivirágzik az emberi különység, a korlátoltság.

A szinpad szerzők, a humoristák valaha igen sokat szerepeltették a zongorát. A legnagyobb fantáziával se tudták kiiktatni azt a szereplést, amit 18 osztályos hegemászó „irt” meg. A hegymászók, miután megértelmes dolog nem jutott eszükbe, több órás megfeszített munkával a zenedobozt felcipeltek a 2000 méter magas Gschöllkopfcúscsra. A híradásban nem szerepelt, hogy e kitűnő férfiak közül egy is ismerete, vagy sem a hangjegyeket. A rekord a csúcsnak szólt, a zongora volt a kellék.

Könyves Kálmán több száz évvel ezelőtt arra a következtetésre jutott, hogy boszorkányok pedig nincsenek. Napjainkban az úrhajózás, a holdra szállás, a nagy felfedezések és a nagy emberi fudatváltozások korában derült ki, hogy mindez tévedés.

Boszorkányok pedig vannak!

Bogotában háromezer boszorkány részvételével tartották meg a kongresszust. A boszorkány kongresszus résztvevői — a modern tesztületekhez híven — székfoglalásokon vitatták meg a tennivalókat. Az ősi recept szerint itt szó esett róla: mikor lesz a világ vége, ho-

gyan lehet jóslni, de tárgyalnak förtelmes korrupciókról, s elítélték dél-amerikai minisztereket, akiket le lehet kenyezni. A boszorkányok nem seprűnyelen érkeztek és nyargaltak el, hanem modern autódobozon, léglökéses repülőgépeken és feltűnő eleganciával öltöztek, viselkedtek.

Úgy látszik, hogy az emberi butaság ma is jó talaj a szélhámosok számára.

Kis ország vagyunk, s így mi csak piti mágusokkal rendelkezünk. Az ország, világ felfigyelt rá, hogy Kaposváron egy Pék nevű úriember csodás sikont esett át. A „gyógyíthatatlan” néma a helyi csapatnak drukkolva felkiáltott: „Tizenegyes”. Szélhámoságának beestek az orvosok, méginkább az újságírók — kivétel a tv — és szenzációként tállták a csodálatos gyógyulást.

Utólag derült ki, hogy a Pék nevű úriember nem néma, hanem piti tolvaj, kis szélhámos.

A Puerto Rico-i Garcia-Dias nem szélhámoságával, hanem sikeres agglegénységgel vivta ki a világ csodálatát. A derék férfi 115 éves koráig ellenállt minden bájos nő idomnak, pillantásnak. Most vesztette el agglegényi ártatlanságát. Megszületett a második világszűcs: a lány 16 éves így a szerelmesek közötti korkülönbség 99 év. És hogy ebbe szerelem, vagy

anyagi számítás játssza a főszerepet, arról a híradások elfelejtenek tájékoztatni.

„Agglegénység a hosszú élet titka” — mondhatná az agglegényi csúcs láttán valaki Irán volt legidősebb emberének élete erre rácsfol. Alapos, megfontolt volt a szerelemben, a házasságban. Kétszer nősült, egyszer 47, egyszer pedig 108 éves korában. Csak ded-unokáiból 125 van. Az iráni matuzsálem 135 éves korában hunyt el.

Az olvasóban örök kérdés-ként marad, boldog volt-e, vagy keserű a 135 év, s vajon nem a harmadik házasság elől menekült-e át a másvilágra.

Soha annyi kutatást nem végeztek, mint korunkban. Olykor, bármilyen komoly is e munka, az emberben derűt, nevetést fakaszt. Az egyik nyugati egyetem kutatói arra voltak kíváncsiak, hogyan viselkednek a berugott disznók. A tapasztalat; pontosan úgy, mint az emberek. Az ital, a disznókban is kiváltja az addig nem ismert jellemvonásokat, szenvedélyeket: a törtetést, a vályúnál való elsőbbségi jogot, a korábbi sérelmekért való dühös bosszút.

Egy különbség mégis van. A disznók láthatóan csúnyán szégyellik az esetet és leszűrik a tapasztalatot. Egyes emberek nem!

Csorba Barnabás

A cseppkőcsodák birodalma

150 éve fedezték fel az aggteleki cseppkőbarlangot

AGGTELEK KÖRNYE-
KÉN az egyik hegyen valamikor egy lovagvár volt, amelyben Tvardko kalandor tanyázott és hasonszőrű bandájával állandóan rettegésben tartotta a vidék békés lakosságát. Egy alkalommal, amikor csapatával átlövagolt a falun, meglátta a falu legszebb leányát. Krisztinát és heves szere-

kő aranyért elárulta, hogy Krisztinát hová menekültek. Hajrá, utánuk! Krisztinának nemsokára rémülmén hallották, hogy rejtékhelyüket felfedezték és a bejáratnál megjelent a vadul szitkozódó rablócsapat. Már meglátták őket és gúnyos nevetéssel rohantak feléjük, amikor éktelen mennydörgésszerű robajjal meg-

szálló legendája a Baradla keletkezéséről. A hatalmas barlangrendszer azonban a valóságban a rablólovagok koránál sokkal régebbi, hiszen már az ősember is ismerte, lakta, főleg a téli időszakban, amikor a hideg zárt helyre kergette.

HOGY MEKKORA volt az egykori barlangjárát, ma nem tudhatjuk. Tény azonban, hogy az 1700-as években már kirándulásokat tettek ide eleink, s a helybeli lakosok némi díjért végigvezették őket „akkor ismert járatokon, ami körülbelül a mai Münnich-átjáróig terjedt. Eddig is térképezte fel 1794-ben Sartory József mérnök. Később, 1801-ben Gömör megye mérnöke, Raisz Keresztély — aki már bemelegkedett a barlangi patak vizét elnyelő sáros járatba is — eljutott egészen a Vaskapuig. Ott hivatalában egy igen lelkes, ifjú mérnök, Vass Imre követte, aki a barlang szerelmese lett. Megkísérelte a továbbjutást az addig ismert részekben, s 1825 júniusában továbbjutott az Óriások termén is. Vass, mint a barlangot nagyon szerető ember könyvet is írt róla, s tulajdonképpen ezt az évet tekintjük a Baradla feltárása évének. A könyv megjelenése igen fellendítette az érdeklődést s az idegenforgalmat. Egyre többen keresték a föld alatti csodavilágot, köztük Petőfi, Kossuth és a múlt század magyar történelmének számos vezéralakja is.

A mai, húsz kilométer hosszúságú és meghaladó barlangrendszert 1932-ben dr. Kessler Hubert és munkatársai fedezték fel. Megtalálták a Baradla és a szlovákiai Domica összefüggését és kimutatták, hogy a kettő egyetlen barlangrendszert képez, s megelőzi a világ legnagyobb cseppkőbarlangjaként nyilvántartott Postumiai-barlangot.

Ezt követően, — de főleg a felszabadulás után — megindult a világhírű, sehol másutt nem látható cseppkőképződményeket bemutató barlang kiépítése, fejlesztése. A húsz kilométeres hosszúság miatt már korán felmerült egy barlangi vasút építésének szükségessége is. Így az ötórás gyalogút jóval lerövidülne. Ennek a lehetősége a mai napig is foglalkoztatja a kutató szakembereket. Az aggteleki barlangban ma is folyó kutatások, különböző feltárások. Jelenleg ugyanis csak a főbejáratot ismerjük, viszont ez egy emeletes barlangrendszer, amelynek a főjárat a középső emelet. A felső és alsó szintet csak részben tarták fel, s belőlük igen rövid részek járhatók.

A SZÁZÖTVEN ÉVE felfedezett, járhatóvá és a nagyközönség számára is élvezhetővé tett aggteleki cseppkőbarlang — vagy más néven a Baradla — ma idegenforgalmunk, megynék egyik legnagyobb büszkesége. További feltárására folyamatosan érkeznek expedíciók az egész országból, de határainkon túlról is. Berendezései, évről évre modernisek lesznek, egyre több újdonsággal szolgál. Államunk rendszeres támogatja a fejlesztést, a kutatómunkát. Így újabb föld alatti cseppkőcsodákban gyönyörködhetünk egy-egy barlangi túrra során.

ásárhelyi)

150 éve naponta százak és százak csodálkoznak el a természet alkotta mesevilág számtalan csodáján

Az emléktábla tanúsága szerint Petőfi is megnézte a föld alatti csodavilágot

lemre gyulladt iránta. Másnap beküldte egyik emberét a faluba és felhozatta magához a lány anyját. Ráparancsolt, hogy estére kísérelje fel leányát a várba, mert különben agyonkínoztatja őket és felégeti a falut.

Remegve, sírva szaladt vissza falujába a szegény özvegyasszony és hangosan jajveszékelt, mondván el leányának a rablóvezér parancsát. A leány anyjával együtt völgyégyre futott, aki valahol a falu határában békésen legeltette juhait. Mivel ellenállásról szó sem lehetett, menekülésre szánták magukat. És legszükségesebb holmijaikat összeszedve alkonyatkor elhagyták a falut. A völgyet ismert egy kis barlangot, abban húzták meg magukat.

Este Tvardko csapata élén a faluban termelt és kereste a lányt. Nem találva éktelen haragra lobbant és vallatni kezdte az embereket. Ezek semmiről sem akartak tudni, de a falu boszorkánya egy zac-

nyílt Krisztinát elől a barlang fala és széles föld alatti út tárult eléjük, amelyet a szentjánosbogarak milliárdjai világítottak meg. Futva haladtak előre, kísérelve az utánuk igyekvő rablók szitkozódásától. A szentjánosbogarak ugyanis csak nekik világítottak és velük együtt húzódtak előre, úgyhogy mögöttük a föld alatti világ örök sötétsége terjengett. A rablók ész nélkül rohantak utánuk, amíg ráeszméltek, hogy fáklyáik kialvóban vannak. Sielve visszafordultak, de már késő volt. A fáklyák utolsó izzadást, mielőtt kiérték volna és ők ott rekedtek a barlangban minden világítás nélkül. Ott pusztultak el, Tvardkót átkozva és kétségbeesésükben egymást öltve, a barlangban.

Krisztinát a szentjánosbogarak a hegy túlsó oldalán egy kies völgybe vezették ki, ahol letelepedtek és talán még most is élnek, ha meg nem haltak.

Így szól az Aggtelek környéki lakosság aprólékos